

картинах світу. «У процесі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього фахівця важливим є аналіз, оцінка, інтерпретація музичних творів, розуміння мистецької естетики, художніх концепцій творче самовираження, використовуючи різноманітні цифрові технології. До інтегрованих форм роботи відносимо: спільні творчі проекти, що сприяють розвитку комунікативних навичок; творчі експерименти, що включають пошук альтернативних шляхів вирішення проблеми, тим самим, сприяючи розвитку їх креативності, інноваційного пошуку, уяви; віртуальні обговорення; онлайн-форуми, що впливають на інтелектуальний розвиток та набуття аналітичних навичок, створюючи умови до поглибленого вивчення світу музичного мистецтва» [5, с.62].

Саме в цьому полягає неповторна цінність мистецького світогляду: зробити конкретні та неповторні життєві досвіди окремих людей загальним надбанням для всього людства.

Отже, сьогодні підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва орієнтована на формування всебічно розвинутої особистості, здатної до наукового пізнання, аналітичного мислення й творчого самовираження. Мистецький світогляд, який формується в процесі навчання та науково-дослідницької діяльності, об'єднує ціннісно-емоційний, пізнавальний, творчо-діяльнісний компоненти. Він дозволяє студентам осмислювати художньо-педагогічні явища, аналізувати та інтерпретувати мистецтво, а також передавати свій досвід учням. Таким чином, наукові дослідження й активна участь у творчій діяльності стають ключовими чинниками розширення мистецького світогляду та формування висококваліфікованого, творчого педагога.

Список використаних джерел:

1. Василевська-Скупа Л. Упровадження цифрових та інноваційних методик навчання у вокальну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2025. Вип. 78. С.337-347 DOI:10.31652/2412-1142-2025-78-337-346
2. Добровольська Р. О., Швець І.Б., Білозерська Г.О. Сучасні інновації в мистецькій освіті: музикотерапевтичні, театральні-педагогічні та хорові технології: монографія. Вінниця, 2025. 125 с. URI: <https://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/16260>
3. Онофрійчук Л.М., Сушкевич Л.В. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва до педагогічної практики в середніх навчальних закладах. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми //Зб. наук. праць випуск 46 /Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 288- 292.
4. Онофрійчук Л.М. Педагог за покликанням, наставник за духом: педагогічний і науковий спадок Валентини Людвиківни Бриліної. Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. Вип. 83. 2025. С. 69-74.
5. Онофрійчук Л. М., Червоний М. В., Лановенко Н. В., Газінська О.В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва

у процесі інтегрованого навчання. Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання. Вип. 4. Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. 2024. С. 60-66.

6. Онофрійчук Л.М., Кравцова Н.Є. Художньо-педагогічні технології в музичній освіті: навчально-методичний посібник. Вінниця: ВДПУ. 2021. 197 с.

7. Падалка Г.М. Учитель, музика, діти. Київ : Музична Україна, 1982. 144 с.

8. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2005. С.149-178.

9. Стребкова Д. В., Сідорова І. С., Науменко І. В. Реалізація інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх учителів у галузі мистецької освіти. Формування професіоналізму фахівця в мистецькій та технологічній освіті: теорія, досвід, проблеми збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 1. С 22-27.

10. Наукова діяльність: <https://www.krok.edu.ua/ua/naukova-diyalnist>

11. Iryna Mazur, Tetiana Hrinchenko, Olena Teplova, Liudmyla Onofrichuk, Olena Priadko. Cognitive Determination of Musical Thinking and Musical Self-concept of Students and Musicians: Comparative Diagnostics, Aspects of Modeling and Forecasting Harmonia: Journal of Arts Research and Education. Vol 22, No 2 (2022) DOI: <https://doi.org/10.15294/harmonia.v22i2.39518>

12. Liudmyla Onofriichuk, Alena Leshchenko, Iryna Stetsenko, Lesia Vysochan, Olga Andriyanova. The principle of clarity as a method of teaching special disciplines in higher education. Journal of Critical Reviews, 7 (13), 2020. 119-121. doi:10.31838/jcr.07.13.21

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2025-2.30>

Гуд Г. О.

*кандидат психологічних наук,
завідувач кафедри мистецьких дисциплін
КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж
імені Михайла Грушевського»*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕМОЦІЙНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ВЧИТЕЛІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН В ПЕРІОД ВІЙНИ

***Анотація.** У тезах розглянуто психологічні аспекти емоційного благополуччя вчителів мистецьких дисциплін в умовах повномасштабної війни в Україні. Наголошено на подвійній природі психологічного навантаження цієї категорії педагогів: поєднанні власного переживання хронічного стресу та відповідальності за емоційну підтримку здобувачів освіти. Окреслено ключові психологічні ризики (підвищена тривожність, синдром емоційного вигорання, вторинна травматизація, емоційне виснаження) та ресурси (творча самореалізація, емоційний інтелект, професійна ідентичність, підтримка професійної спільноти) емоційного благополуччя вчителів мистецьких дисциплін у період війни. Запропоновано основні умови підтримки психологічної стійкості та визначено напрями подальшого наукового і практичного супроводу емоційного благополуччя педагогів мистецької освіти.*

***Ключові слова:** емоційне благополуччя, вчителі мистецьких дисциплін, війна, емоційний інтелект, професійне вигорання, психологічна стійкість, арт-терапевтичні практики.*

Abstract. *The abstract examines the psychological aspects of the emotional well-being of art teachers under the conditions of full-scale war in Ukraine. It emphasizes the dual nature of the psychological burden on this category of educators: a combination of personal experience of chronic stress and the responsibility for providing emotional support to students. The study outlines key psychological risks (increased anxiety, emotional burnout syndrome, secondary traumatization, emotional exhaustion) and resources (creative self-realization, emotional intelligence, professional identity, support from the professional community) affecting the emotional well-being of art teachers during the war. The basic conditions for maintaining psychological resilience are proposed, and directions for further scientific and practical support of the emotional well-being of art education teachers are defined.*

Keywords: *emotional well-being, art teachers, war, emotional intelligence, professional burnout, psychological resilience, art-therapeutic practices.*

У сучасних умовах повномасштабної війни в Україні питання збереження психічного здоров'я та емоційного благополуччя педагогів набуває статусу одного з ключових завдань освітньої політики й системи професійної підтримки. Особливо вразливою групою є вчителі мистецьких дисциплін, які опиняються в ситуації подвійного психологічного навантаження: з одного боку, вони переживають власний стрес, пов'язаний із небезпекою, невизначеністю, досвідом втрат, вимушеним переселенням; з іншого – виконують роль емоційних «модераторів» для дітей і молоді, створюючи навчально-творчий простір, де мистецтво слугує засобом осмислення травматичного досвіду та підтримки суб'єктивного відчуття безпеки.

Емоційне благополуччя вчителів мистецьких дисциплін безпосередньо пов'язане з якістю мистецької освіти, ефективністю освітнього процесу, здатністю педагога зберігати гуманістичний і терапевтичний потенціал мистецтва попри екстремальні умови воєнного часу. Тому вивчення психологічних аспектів емоційного благополуччя вчителя мистецтва й виявлення умов його підтримки є важливим завданням як для освітньої практики, так і для системи післядипломної педагогічної освіти, програм психолого-педагогічного супроводу та післявоєнного відновлення.

Проблематика емоційного благополуччя педагогів розглядається в працях вітчизняних (Н. Карамушка, Т. Титаренко, О. Кокун, Н. Пов'якель та інші) і зарубіжних дослідників (К. Маслач, М. Лайтер, Р. Шварцер, Г. Сельє, Р. Лазарус, С. Фолкман тощо), які вивчають явище професійного стресу, синдрому емоційного вигорання, психологічної стійкості та копінг-стратегій учителів. У науковому дискурсі активно досліджуються роль емоційного інтелекту у професійній діяльності педагога (Д. Гоулман, П. Саловей, Дж. Мейер, Р. Бар-Он), особливості впливу хронічного стресу й травматичного досвіду на якість педагогічної взаємодії, значення підтримуючого професійного середовища й супервізійних практик для профілактики вигорання [1].

Окрему групу становлять праці, присвячені ролі мистецтва й арт-терапевтичних підходів у подоланні наслідків психо-травмуючих подій, розвитку здатності до емоційної саморегуляції, формуванню внутрішніх ресурсів особистості (К. Малкіоді, М. Наумбург, Ш. Макніф та ін.).

Емоційне благополуччя вчителів мистецьких дисциплін розглядаємо як інтегральний психоемоційний стан, що включає відносну емоційну стабільність, відчуття сенсу професійної діяльності, здатність до саморегуляції й збереження емпатії без входження в стан хронічного виснаження. У період війни цей стан значною мірою ускладнюється впливом хронічного стресу, постійної тривоги за життя рідних, учнів та колег, інформаційного перенасичення, а також досвідом особистих і колективних втрат [4].

Специфіка роботи вчителів мистецьких дисциплін полягає у високому рівні емоційної включеності в освітній процес: музична, художня, театральна, хореографічна діяльність передбачає звернення до глибоких почуттів, символів, образів, що можуть актуалізувати травматичні переживання як у дітей, так і в педагога. До головних психологічних ризиків для їхнього емоційного благополуччя належать: підвищений рівень тривоги та напруги, синдром емоційного вигорання, вторинна травматизація через постійний контакт із дитячим болем і страхом, почуття провини за «недостатню» допомогу, емоційне виснаження внаслідок поєднання професійних, сімейних, громадських і волонтерських ролей. Додатково ускладнює ситуацію необхідність працювати в умовах укриттів, дистанційного чи змішаного навчання, обмежених технічних і часових ресурсів, що вимагає від учителя постійної гнучкості та готовності до раптових змін [2, с. 41].

Водночас вчителі мистецьких дисциплін мають потужні внутрішні й зовнішні ресурси підтримки емоційного благополуччя. До внутрішніх ресурсів належать: творча самореалізація, здатність до естетичного переживання, використання мистецтва (музики, живопису, театру, танцю тощо) як засобу саморегуляції, рефлексії й внутрішньої опори. Значущим чинником є рівень сформованості емоційного інтелекту – уміння усвідомлювати й вербалізувати власні почуття, розпізнавати емоційні стани інших, будувати емпатійні, але водночас психологічно захищені взаємини. Емоційний інтелект сприяє профілактиці вигорання, допомагає встановлювати психологічні межі, запобігає емоційному «злиттю» з чужими переживаннями.

Професійна ідентичність вчителя мистецтва, усвідомлення себе як культурного медіатора, який через мистецтво підтримує відчуття надії, гідності й суб'єктивної безпеки, відіграє важливу роль у збереженні емоційного благополуччя. Чітке розуміння суспільної значущості своєї діяльності підсилює відчуття життєвого сенсу, дозволяє трансформувати

травматичний досвід у досвід солідарності, взаємопідтримки й творчого опору [5, с. 21].

До зовнішніх ресурсів належить підтримка професійної спільноти: супервізійні й інтервізійні зустрічі, творчі об'єднання, спільні мистецькі проекти, групи взаємодопомоги, у межах яких педагоги можуть обговорювати свої переживання, обмінюватися практиками емоційної саморегуляції й відчувати себе не самотніми в труднощах. Важливою є адміністративна й інституційна підтримка: визнання додаткового емоційного навантаження вчителя в умовах війни, створення максимально безпечного й гуманного освітнього середовища, включення тем психогієни, профілактики вигорання, навичок самодопомоги до програм підвищення кваліфікації.

До ключових умов підтримки емоційного благополуччя вчителів мистецьких дисциплін у період війни можна віднести: розвиток навичок самодопомоги (дихальні вправи, тілесно-орієнтовані практики, майндфулнес-техніки), систематичне використання власних арт-ресурсів для саморегуляції, продуманий режим праці й відпочинку, опору на мережу соціальної підтримки, а за потреби – звернення по професійну психологічну допомогу.

Таким чином, емоційне благополуччя вчителів мистецьких дисциплін у період війни постає як багатовимірний феномен, що поєднує індивідуально-психологічні характеристики педагога, його професійну ідентичність, рівень емоційного інтелекту, креативний потенціал та якість соціально-професійного середовища. Визначення специфічних психологічних ризиків і ресурсів цієї категорії педагогів створює підґрунтя для розроблення цілеспрямованих програм психолого-педагогічної підтримки, спрямованих на профілактику емоційного вигорання, розвиток психологічної стійкості й емоційної компетентності, збереження здатності вчителя мистецтва виконувати свою гуманістичну й культуротворчу місію в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Перспективи подальших розробок пов'язані з емпіричним дослідженням рівня емоційного благополуччя вчителів мистецьких дисциплін у різних регіонах України, оцінкою ефективності конкретних психо-корекційних, тренінгових та арт-терапевтичних програм для педагогів, а також із розробленням практичних методичних рекомендацій щодо інтеграції компонентів психогієни й емоційної освіти в систему професійної підготовки та підвищення кваліфікації вчителів мистецьких дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати : Метод. рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України, 2022. 52 с.